

Tentoonstelling 'Onzeker bestaan'

Achtergrondinformatie

Tentoonstelling 'Onzeker bestaan'

Achtergrondinformatie

De portretten en interviews zijn gebundeld in het boek *Onzeker bestaan, leven aan de rafelrand van de arbeidsmarkt*, Will Tinnemans, foto's Chris de Bode, uitgeverij Nieuw Amsterdam, 2009, ISBN 978 90 468 0584 8, prijs € 14,95.

Colofon:

Uitgave: Stichting FNV Pers
Tekst: Will Tinnemans/Ans Pelzer
Foto omslag: Chris de Bode
Druk en opmaak: FNV Repro
Productie en eindredactie: FNV Marketing & Communicatie

www.fnv.nl

www.gewoongoedwerk.nl

© FNV, Amsterdam, juli 2010

Gewoon goed werk!

Onzeker bestaan, leven aan de rafelrand van de arbeidsmarkt. Onder die titel organiseerde de FNV in 2009 in tientallen plaatsen, over het hele land verspreid, een tentoonstelling met portretten van en interviews met 'werkende armen': mensen die hard werken en desondanks de eindjes nauwelijks aan elkaar weten te knopen. Er waren in 2009 twee exemplaren van de expositie in omloop. Die waren permanent in gebruik. Omdat er zo veel vraag was naar de tentoonstelling, is er inmiddels een derde exemplaar geproduceerd. Ook in 2010 hebben tientallen gemeenten, afdelingen van FNV Lokaal en plaatselijke organisaties de expositie weer gereserveerd.

Met de tentoonstelling vraagt de FNV aandacht voor de positie van werknemers en zelfstandigen die met werken een krap inkomen verdienen en daarvan maar moeilijk kunnen rondkomen. Vaak zijn het alleenstaande ouders, meestal moeders. Veel mensen werken op los-vaste contracten, op uitzendbasis, in payroll-constructies of met andere overeenkomsten die hen een minimale en de werkgever een maximale zekerheid bieden. Bovendien verrichten veel werknemers hun dagelijks werk onder risicovolle omstandigheden. Bepaalde sectoren nemen naleving van de Wet op de arbeidsomstandigheden niet altijd even serieus.

Voor bedrijven zijn flexwerkers, inclusief uitzendkrachten, een welkome aanvulling op het bestand aan vaste krachten. Tijdens hoogconjunctuur zijn ze onmisbaar, maar in tijden van economische neergang vliegen ze als eersten de straat op. De FNV maakt zich grote zorgen over de enorme toename van en diversiteit aan flexconstructies. Die contractvormen veroorzaken bij een grote groep werkenden namelijk veel werk- en inkomensonzekerheid. Werk wordt vaak alleen in deeltijd aangeboden.

Bijvoorbeeld in de zorg en de supermarkten willen veel mensen best voltijs werken. Zo zouden ze hun karige inkomen kunnen aanvullen. Maar ze krijgen de gelegenheid niet, omdat werkgevers met het oog op een flexibele planning liever met parttimers werken. Parttime banen maken de supermarktbranche juist aantrekkelijk voor scholieren en studenten en die zijn een stuk goedkoper (minimumjeugdloon) en gezelijker dan vaste krachten. Meer dan 65 procent van de 220 duizend werknemers in de supermarktbranche is dan ook jonger dan 22 jaar.

Mensen die werken aan de rafelrand van de arbeidsmarkt, voelen zich vaak respectloos behandeld. Wat voor veel werknemers in vaste dienst als vanzelfsprekend geldt, blijkt voor hen veel minder van toepassing. De tentoonstelling vraagt ook aandacht voor de positie van illegale werkers in Nederland. De FNV vindt dat alle werknemers, ook illegalen, een reële mogelijkheid moeten hebben om uitbuiting en onveilige werk-omstandigheden aan de kaak te stellen: 'Geen paspoort, wel rechten'.

Groeiende armoede

Agnes Jongerius, voorzitter FNV, in het voorwoord van het boek *Onzeker bestaan*:

'Wat een moed, wat een veerkracht, wat een incasseringsvermogen. Die woorden komen bij me op als ik de verhalen in dit boek lees. Op onze oproep aan werkende armen meldden zich veel vrouwen, vaak alleenstaande moeders. Want, zo zeiden ze, wij hebben niets meer te verliezen. "We zijn de schaamte voorbij." Ondanks hun armoede zijn ze trots. Trots op hun kinderen, trots dat ze het ondanks alles toch steeds redden. Hun liefste wens: ontsnappen aan de armoede en een betere toekomst voor hun kinderen. Dat geldt ook voor de mannen. Ze werken hard, scholen zich bij en toch is er weinig uitzicht op positieverbetering. Voor laaggeschoold en een beetje ouder zit de arbeidsmarkt al gauw op slot. Dat begint zelfs al bij je dertigste. En vaak nog eerder, omdat werkgevers liever alleen jeugdlonen betalen.'

Armoede komt nog steeds voor in Nederland. Afhankelijk van de definitie van de onderzoekers (een laag of een héél laag inkomen) varieert het aantal arme huishoudens van zo'n 250 tot zo'n 650 duizend. Van de 6,9 miljoen huishoudens die Nederland in 2008 telde, leefden er 545 duizend van een inkomen onder de lage inkomensgrens. Dat is 8 procent van alle huishoudens, één op de twaalf dus. Schokkende cijfers voor een hoog-ontwikkeld, welvarend land als Nederland.

Sinds de jaren negentig van de vorige eeuw draait alles om het vinden van werk. Met een uitkering op de bank zitten, is geen optie meer. Wie *kan* werken, *moet* werken. Het 'activerend arbeidsmarktbeleid' kon alleen succesvol zijn als het voor werkgevers aantrekkelijk werd gemaakt om meer mensen in dienst te nemen. Dat heeft geleid tot een verre-gaande flexibilisering van de arbeidsmarkt.

Voor flexwerkers met uitzendbanen, oproepcontracten en tijdelijke arbeidsovereenkomsten is de zekerheid dat ze hun werk en inkomen behouden minimaal. Voor werkgevers is de zekerheid juist maximaal, omdat ze in drukke tijden genoeg mensen kunnen inzetten en in slappe tijden makkelijk en goedkoop van het extra personeel af kunnen. De voordelen van de flexibilisering zijn dus niet gelijkmatig verdeeld over werkgevers en werknemers.

Een ongewenst neveneffect van het activerende arbeidsmarktbeleid is dat de armoede onder werkenden is opgelopen. Lange tijd viel 'moderne armoede' min of meer samen met het leven van een bijstands- of AOW-uitkering. Tussen 1990 en 2005 nam de armoede in Nederland over de hele linie af. Maar onder werkende mensen nam de armoede juist toe. In 1990 telde Nederland 97 duizend werkende armen, in 2005 waren dat er 182 duizend. Bijna een verdubbeling dus.

Het aantal 'arme' zelfstandigen steeg in diezelfde periode zelfs met een factor 2,5: van 50 naar 128 duizend. In totaal waren er in 2005 – ruim-schoots vóór de kredietcrisis – 310 duizend werkende armen. Veel van die werknemers en zelfstandigen met een laag inkomen hebben een gezin te onderhouden. Het aantal individuen dat afhankelijk is van het inkomen van een 'werkende arme' is dus veel hoger. In 2006 leefden alleen al 377 duizend kinderen (tot achttien jaar) in een gezin dat het met een laag inkomen moest doen.

Voor de FNV is het duidelijk: werk is niet vanzelfsprekend de koninklijke weg uit de armoede. Het betekent nogal wat om van een laag inkomen te moeten leven. Dat is met een uitkering al geen pretje, maar als je hard moet werken en nauwelijks voldoende of zelfs veel te weinig verdient om je gezin te onderhouden, heb je de stress en vermoeidheid van het werk én de financiële tekorten van mensen die zijn aangewezen op een uitkering.

Volgens het laatste CBS-rapport over lage inkomens, armoede en kans op uitsluiting (2009) zijn mensen die van een laag inkomen moeten leven minder actief in het verenigingsleven en in sportclubs. Ze hebben een beperkter sociaal netwerk en doen ook minder vrijwilligerswerk. Ze kampen vaker met betalingsachterstanden en schulden en hebben minder geld voor de vervulling van eerste levensbehoeften, zoals de verwarming van hun huis, het bereiden van warme maaltijden met vis of vlees, een jaarlijkse vakantie of onverwachte noodzakelijke uitgaven. Hun vaste lasten (water, energie, huur, verzekeringen) vormen een veel groter aandeel in de bestedingen dan voor een gemiddeld gezin. En dan hebben 'armen' ook nog eens een slechtere gezondheid, zowel fysiek als psychisch, en leven ze gemiddeld vijf jaar korter dan mensen met een inkomen boven de armoedegrens.

Met de tentoonstelling in het hele land en met het boek *Onzeker bestaan. Leven aan de rafelrand van de arbeidsmarkt* stelt de FNV het fenomeen 'werkende armen' en flexwerkers aan de orde en vraagt de grootste vakcentrale van Nederland om verbetering van de arbeidsomstandigheden en inkomens van deze groep werknemers.

De FNV wil: Gewoon goed werk, voor iedereen! Werk dat een inkomen oplevert dat 'hem/haar en zijn/haar gezin een menswaardig bestaan verzekert, welke beloning zo nodig met andere middelen van sociale bescherming zal worden aangevuld'. Zo staat het in artikel 23 (3) van de mensenrechten. En zo willen we het in Nederland!

Zie voor meer informatie www.gewoongoedwerk.nl en www.fnv.nl (over de FNV – FNV Lokaal)

Werkende armen en flexwerkers

Vanaf begin jaren negentig hebben alle kabinetten erop gehamerd: het komt helemaal goed met jou, als je maar aan het werk gaat. Elke baan is beter dan met een uitkering thuis op de bank zitten. Werk, werk, werk – dat was twintig jaar lang de 'Haagse' beleidsagenda. Wie eenmaal een baan heeft, klimt langzaam maar zeker omhoog op de maatschappelijke ladder. Naar een betere baan, naar een hoger inkomen.

Om zo veel mogelijk banen te scheppen, werd de arbeidsmarkt 'geflexibiliseerd'. Er kwam meer ruimte voor werkgevers om personeel aan te trekken zonder ze een vast dienstverband aan te bieden. Ook werd het verkrijgen en behouden van uitkeringen veel moeilijker. Tegelijkertijd zette de overheid een 'activerend arbeidsmarktbeleid' in: iedereen die *kan* werken, *moet* ook werken, ongeacht het type werk. Arbeidsongeschikten, ouderen, alleenstaande moeders met kleine kinderen in de bijstand – allemaal aan het werk.

Van de beroepsbevolking heeft nu een groter deel een betaalde baan dan in 1990. Het aantal gezinnen dat onder de armoedegrens leeft, is ongeveer gehalveerd. Groot succes!, roepen bestuurders in koor. Maar er zit een addertje onder het gras. Een groeiend deel van de huishoudens met een inkomen onder de armoedegrens leeft niet van een uitkering, maar bestaat uit hardwerkende mensen. Het gaat om zeker 300 duizend huishoudens die de eindjes nauwelijks of helemaal niet aan elkaar geknoopt krijgen, ook al hebben ze een baan of werken ze als zelfstandige. Tellen we hun partners en kinderen erbij op, dan gaat het om meer dan een miljoen Nederlanders!

Een werkend bestaan was lange tijd een garantie voor een fatsoenlijk inkomen. Door de flexibilisering van de arbeidsmarkt verkeren steeds meer mensen in permanente onzekerheid over de vraag of ze morgen nog wel werk hebben. In crisistijd vliegen zij er ook nog als eersten uit.

Vooraf alleenstaande ouders, zelfstandigen zonder personeel en werknemers in de horeca, de land- en tuinbouw en de schoonmaaksector lopen een grote kans dat ze tegen wil en dank bij de groep 'werkende armen' gaan horen. Of ze belanden meteen in de bijstand, omdat ze als zzp'er of flexwerker geen recht hebben op WW. Ontoelaatbaar, vindt de FNV. Onder het motto *Gewoon Goed Werk* wil de FNV dat gerichte maatregelen leiden tot versterking van de arbeidsmarktpositie en verbetering van de arbeidsomstandigheden van werkende armen in Nederland.

'Je gaat heel zuinig kijken'

'Het is een hele kunst om een gezin met vier kinderen gaande te houden met een maandinkomen van € 1125 en € 360 kinderbijslag. De huur voor de bescheiden woning in Sneek kost per maand al € 450. Gas, water en licht komen op zo'n € 210. De zorgverzekering en assurantiën kosten € 165 per maand. Telecommunicatie slurpt bijna € 100 per maand op.

Van wat overblijft – zo'n € 560 per maand – moeten vier kinderen en een volwassene gekleed en gevoed worden. Moet je eens kijken wat schoenen en broeken voor kinderen kosten! Maar het móet. Ik ben een echte liefhebber van vlees en vis, maar dat is veel te duur. Als het gehakt in de reclame is bij de C1000 om de hoek, sla ik voor een hele maand in. Dat gaat de vriezer in. Vis is niet te betalen, dus dat worden vissticks. Ook op groente en fruit moet ik bezuinigen. Biologisch eten, gezond eten? Vergeet het maar, ik kan het niet betalen.'

(Paula van der Veer in: Onzeker bestaan. Leven aan de rafelrand van de arbeidsmarkt, Will Tinnemans, foto's Chris de Bode, uitgeverij Nieuw Amsterdam, 2de druk, september 2009)

Actiepunten werkende armen

De FNV wil de positie van flexwerkers en werkende armen verbeteren door onder andere de volgende actiepunten prominent op de agenda te zetten:

- Waar mogelijk wil de FNV de laagste loonschalen verhogen.
- Van klein naar groot; veel parttimers willen graag meer uren werken. Een wettelijk recht op urenuitbreiding bestaat al voor bedrijven met meer dan tien werknemers, maar werkt in de praktijk nog niet goed. Daarom zal de FNV ook in cao-onderhandelingen hier aandacht aan besteden.
- Een vaste baan voor uitzendkrachten die langer dan negen maanden hetzelfde werk doen.
- Hetzelfde loon, dezelfde arbeidsvoorwaarden, dezelfde cao voor uitzendkrachten die hetzelfde werk doen als vaste krachten.
- Flexwerkers alleen inschakelen bij ziekte van vaste krachten en tijdens topdrukte (ziek en piek).
- Wettelijk recht op scholing voor flexwerkers.

- Werkgevers mogen flexwerkers maximaal twee, in plaats van drie contracten voor bepaalde tijd aanbieden.
- Geen werk onder het wettelijk minimumloon, inclusief het langdurig werken met behoud van uitkering.
- Intensievere handhaving van werken onder het wettelijk minimumloon en controle op de naleving.
- Intensievere controle op 'schijnzelfstandigheid': werknemers die rechten en arbeidsvoorwaarden inleveren door als zelfstandige zonder personeel (zzp'er) hetzelfde of vergelijkbaar werk te doen als voorheen.
- Gemeenten kunnen goed werkgeverschap bevorderen door bij de inkoop van diensten opdrachten te gunnen aan bedrijven die sociale normen hanteren.
- Verlaag de drempel tot inkomensvoorzieningen voor minima en lage inkomens (zoals de langdurigheidstoelage en kwijtschelding lokale belastingen), zodat ook werkende armen er baat bij hebben.
- In branches als de schoonmaak, bij supermarkten en in de land- en tuinbouw worden banen vaak uitsluitend in deeltijd aangeboden. Maak naast de parttime functies ook voltijdsbanen mogelijk en bied werknemers de keuze.

Zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers)

Het aantal zzp'ers nam de afgelopen jaren flink toe. In 2008 telde het CBS er 641.000 op een totale beroepsbevolking van 7.410.000 personen. Het aandeel zzp'ers in de beroepsbevolking is sinds 1996 met 67 procent gegroeid van 6 tot bijna 9 procent. Uit recente cijfers van het CBS blijkt echter dat in 2009 een eind gekomen is aan de groei. Of dat een tijdelijke stagnatie is of een meer structurele, is nu nog moeilijk te zeggen.

Werknemers zijn in Nederland collectief en verplicht beschermd tegen de risico's van loonderving wegens ziekte, arbeidsongeschiktheid en werkloosheid. Meestal zijn ze ook verplicht aangesloten bij een pensioenfonds. En ze kunnen zich doorgaans beroepen op cao's en minimumlonen.

Zzp'ers die vaak exact hetzelfde werk doen als collectief beschermde werknemers, zijn zelf verantwoordelijk voor vrijwel alle vormen van sociale zekerheid. Dat enorme verschil in bescherming is steeds lastiger te verdedigen, nu de grens tussen werknemers en zzp'ers verder verwaagt.

Meer dan de helft van de zzp'ers heeft een inkomen onder modaal en bijna een kwart van de zzp'ers leeft onder de armoedegrens. Dat is wrang, want steeds meer werknemers - bijvoorbeeld in de horeca, de bouw en de zorg - hebben geen andere keus dan zzp'er te worden.

Naam: Magda van Tilburg
Geboren: 1954 te Amsterdam
Beroep: Zelfstandig illustrator
Salaris: € 800 netto per maand, excl. huursubsidie

'Je bent altijd bezig met dat inkomen'

'Kom, ik ben geen chirurg, maar waarom zou ik minder moeten verdienen dan iemand die mijn ramen komt lappen? Ik ben geen lapzwans, ik lig niet de hele dag op mijn nest, ik werk me te pletter! Ik leg mijn hart in mijn werk, ik geef alles wat ik in me heb, maar de financiële tegenwaarde is zeer gering. Omdat hun werk voor de meeste tekenaars een vleesgeworden hobby is, hebben uitgeverij weinig geld over voor goede illustraties, denk ik weleens. (...) Ik werk tien uur per dag, zeven dagen per week. Mijn werk is mijn leven. En daar maken uitgeverij misbruik van, denk ik.'

(Uit: Magda van Tilburg in Onzeker bestaan. Leven aan de rafelrand van de arbeidsmarkt, Will Tinnemans, foto's Chris de Bode, uitgeverij Nieuw Amsterdam, 2de druk, September 2009)

Actiepunten zelfstandigen

De FNV wil de positie van zzp'ers verbeteren door onder andere de volgende actiepunten prominent op de agenda te zetten:

- Een brede volksverzekering voor arbeidsongeschiktheid, waar ook zzp'ers onder vallen.
- Toegang tot bedrijfstak-pensioenfondsen met premies die zijn afgestemd op het wisselende inkomen van zzp'ers.
- Minimumtarieven voor zzp'ers in bepaalde sectoren.
- Eén loket voor zzp'ers, waarin UWV, gemeente en Kamer van Koophandel samenwerken.
- Vervanging van het absolute uren criterium voor de fiscus (1225 uur per jaar) door een uren criterium dat rekening houdt met parttime en hybride zzp'ers.
- Scholingsfaciliteiten voor zzp'ers (via gemeenten of fiscale faciliteiten).

Alleenstaande ouders

Bij het maken van boek en tentoonstelling bleek als snel dat vooral alleenstaande ouders(moeders) zich bij de FNV meldden.

De groep alleenstaande ouders omvat volgens het CBS meer dan 350.000 huishoudens. Gemiddeld heeft de helft van deze eenoudergezinnen een laag inkomen. Het gaat meestal om moeders. Ze zijn gescheiden, hebben nooit een partner gehad of hun partner is overleden.

Van de eenoudergezinnen met uitsluitend minderjarige kinderen moet volgens schattingen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) in 2008 10 procent rondkomen van een 'laag inkomen'. Dat was toen per maand € 880 voor een alleenstaande en € 1660 voor een paar met twee kinderen. Het merendeel van hen heeft een uitkering.

Er is ook een groeiende groep alleenstaande moeders die werkt om de kost te verdienen. Ze pakken alle baantjes aan die ze kunnen krijgen. Werken willen ze ook omdat ze genieten van de sociale contacten, de structuur en de waardering die aan een betaalde baan vast zitten. Maar ondanks hun grote deeltijdbaan komen ze met hun kinderen in de armoede terecht.

Ouders die alleen verantwoordelijk zijn voor de zorg voor kinderen kunnen in de huidige omstandigheden via betaalde arbeid heel vaak niet voldoende inkomen verwerven voor een economisch onafhankelijk bestaan. Grote groepen vrouwen (en hun kinderen) zijn daardoor jarenlang tot armoede veroordeeld. Vaak blijven de vrouwen ook levenslang in de armoede zitten omdat ze niet of nauwelijks pensioen opbouwden.

De FNV wil de positie van alleenstaande ouders verbeteren. In 2010 wordt gewerkt aan een beleidsplan 'alleenstaande ouders'.

Enkele actiepunten daaruit zijn:

- De leeftijd voor kinderen om in aanmerking te komen voor de aanvullende alleenstaande ouderkorting zou verhoogd moeten worden naar 18 jaar of de leeftijd waarop het kind studiefinanciering krijgt.
- Handhaving en verbetering van inkomensbescherming van kinderen ook door een solide inkomensysteem van kinderalimentatie en nabestaande pensioen.
- Aparte inkomensregeling waarbij werken en zorgen lonen.

Boek

Het boek *Onzeker bestaan. Leven aan de rafelrand van de samenleving* bevat 19 hoofdstukken met tekst en beeld, een voorwoord van FNV-voorzitter Agnes Jongerius. *Onzeker bestaan* is geschreven door Will Tinnemans, bevat foto's van Chris de Bode en is uitgegeven door Nieuw Amsterdam i.s.m. de FNV (160 pagina's, € 14,95 ISBN 978 90 468 0584 8). Het boek is te koop in de boekhandel.

Brochure

Een brochure met uitgebreidere informatie over werkende armen is te downloaden www.fnv.nl (over de FNV – FNV Lokaal).

De tentoonstelling

De tentoonstelling bestaat uit 21 staande, oprolbare panelen op groot formaat (2,20 x 1 mtr). De expositie bevat een introductie- en een eindtekst en 19 portretten van mensen die in diverse beroepen werkzaam zijn. Bij alle foto's staat een korte toelichtende tekst.

De tentoonstelling kan kosteloos geleend worden om aan publiek te tonen en/of als randprogrammering bij discussie- en voorlichtingsbijeenkomsten. Er is ook een beamerpresentatie beschikbaar.

Wilt u een discussiebijeenkomst met tentoonstelling organiseren? Dan kunt u de actrice Els Holtzer inhuren om een voorbeeld uit het boek in monoloogvorm voor te dragen.

U kunt ook diverse vakbonds- en federatiebestuurders van de FNV als inleider of debatleider vragen. Beschikbaarheid te bepalen in overleg.

Er is een algemene raamprogrammering beschikbaar en een programmering 'alleenstaande ouders'.

Neem voor het bestellen van de tentoonstelling of overleg over de programmering contact op met tamanja.edzes@vc.fnv.nl of ans.pelzer@vc.fnv.nl. Telefonisch kan ook: 020-5816300 (vraag naar het secretariaat 'Beleid en lobby inkomen').

FNV-bonden

FNV (Federatie Nederlandse Vakbeweging)

Tel.: 020 58 16 300   Naritaweg 10   1043 BX Amsterdam

Fax: 020 68 44 541   Postbus 8456   1005 AL Amsterdam

FNV Publieksservice: 0900 330 0300

Website: www.fnv.nl

ABVAKABO FNV

Tel.: 079 35 36 161   Boerhaavelaan 1   2713 HA Zoetermeer

Fax: 079 35 21 226   Postbus 3010   2700 KT Zoetermeer

Website: www.abvakabo.nl

E-mail: post@abvakabo.nl

AFMP (Algemene Federatie Militair Personeel)

Tel.: 0348 48 70 50   Steinhagenseweg 2c   3446 GP Woerden

Fax: 0348 48 70 51   Postbus 157   3440 AD Woerden

Website: www.afmp.nl

E-mail: afmp@afmp.nl

AOb (Algemene Onderwijsbond)

Tel.: 0900 46 36 26 2   Jaarbeursplein 22   3521 AP Utrecht

Fax: 030 29 89 86 2   Postbus 2875   3500 GW Utrecht

Website: www.aob.nl

E-mail: info@aob.nl

FNV Bondgenoten

Tel.: 030 27 38 222   Varrolaan 100   3584 BW Utrecht

Fax: 030 27 38 225   Postbus 9208   3506 GE Utrecht

Website: www.fnvbondgenoten.nl

E-mail: info@bg.fnv.nl

FNV Zelfstandigen

Tel.: 030 26 37 203   Varrolaan 100   3584 BW Utrecht

Fax: 030 26 37 201   Postbus 85400   3508 AK Utrecht

Website: www.fnvzzp.nl

E-mail: zelfstandigen@fnvzzp.nl

FNV Bouw

Tel.: 088 57 57 00 0

Houttuinlaan 3

3447 GM Woerden

Fax: 088 57 57 00 3

Postbus 520

3440 AM Woerden

Website: www.fnvbouw.nl

E-mail: info@fnvbouw.nl

FNV Horecabond

Tel.: 036 53 58 535

L. Armstrongweg 100

1311 RL Almere

Fax: 036 53 63 397

Postbus 1435

1300 BK Almere

Website: www.fnvhorecabond.nl

E-mail: info@horecabond.fnv.nl

FNV KIEM

Tel.: 020 35 53 636

Jan Tooropstraat 1

1062 BK Amsterdam

Fax: 020 35 53 737

Postbus 9354

1006 AJ Amsterdam

Website: www.fnv-kiem.nl

E-mail: algemeen@fnv-kiem.nl

FNV Sport

Tel.: 0900 22 82 52 2

Oudenoord 170

3513 EV Utrecht

Fax: 079 3521 22 6

Website: www.fnvsport.nl

E-mail: info@fnvsport.nl

Nautilus International

Tel.: 010 47 71 188

Schorpioenstraat 266

3067 KW Rotterdam

Fax: 010 47 73 846

Postbus 8575

3009 AN Rotterdam

Website: www.nautilusnl.org

E-mail: infonl@nautilusint.org

FNV Mooi

Tel.: 030 23 14 221

Nachtegaalstraat 37

3581 AC Utrecht

Fax: 030 23 17 136

Website: www.fnvmooi.nl

E-mail: info@fnvmooi.nl

NPB (Nederlandse Politie Bond)

Tel.: 0348 70 74 44

Steinhagenseweg 2d

3446 GP Woerden

Fax: 0348 70 74 11

Postbus 68

3440 AB Woerden

Website: www.politiebond.nl

E-mail: info@politiebond.nl

NVJ (Nederlandse Vereniging van Journalisten)

Tel.: 020 67 66 771   Joh.Vermeerstraat 22   1071 DR Amsterdam
Faxnr: 020 66 24 901   Postbus 75997   1070 AZ Amsterdam
Website: www.nvj.nl
E-mail: vereniging@nvj.nl

VVCS (Vereniging van ContractSpelers)

Tel.: 023 55 46 93 0   Taurusavenue 35   2132 LS Hoofddorp
Fax: 023 55 46 93 1
Website: www.vvcs.nl
E-mail: info@vvcs.nl

FNV Vrouwenbond

Tel.: 020 58 16 398   Naritaweg 10   1043 BX Amsterdam
Fax: 020 58 16 392   Postbus 8576   1005 AN Amsterdam
Website: www.fnvvrouwenbond.nl
E-mail: post@fnvvrouwenbond.nl

Bureau Beroepsziekten FNV

Tel.: 020 58 16 692   Naritaweg 10   1043 BX Amsterdam
Fax: 020 58 16 693   Postbus 58096   1040 HB Amsterdam
Website: www.bbzfnnv.nl
E-mail: info@bbz.fnnv.nl

ANBO

Tel.: 030 23 30 060   Kon. Wilhelminalaan 3   3527 LA Utrecht
Fax: 030 23 30 070   Postbus 18003   3501 CA Utrecht
Website: www.anbo.nl
E-mail: info@anbo.nl

FNV Jong

Tel.: 020 58 16 30 0   Naritaweg10   1043 BX Amsterdam
Fax: 020 68 44 54 1   Postbus 8456   1005 AL Amsterdam
Website: www.fnvjong.nl

De FNV is de grootste vakcentrale van Nederland. In totaal telt de FNV 19 bonden, die stuk voor stuk een specifieke sector vertegenwoordigen. Van detailhandel tot bouw, van horeca tot de zorgsector. Ook hebben we bonden voor zelfstandigen. De FNV heeft bijna 1,4 miljoen leden en heeft u er graag bij. Word ook lid! Ga naar www.fnv.nl/lidworden

